

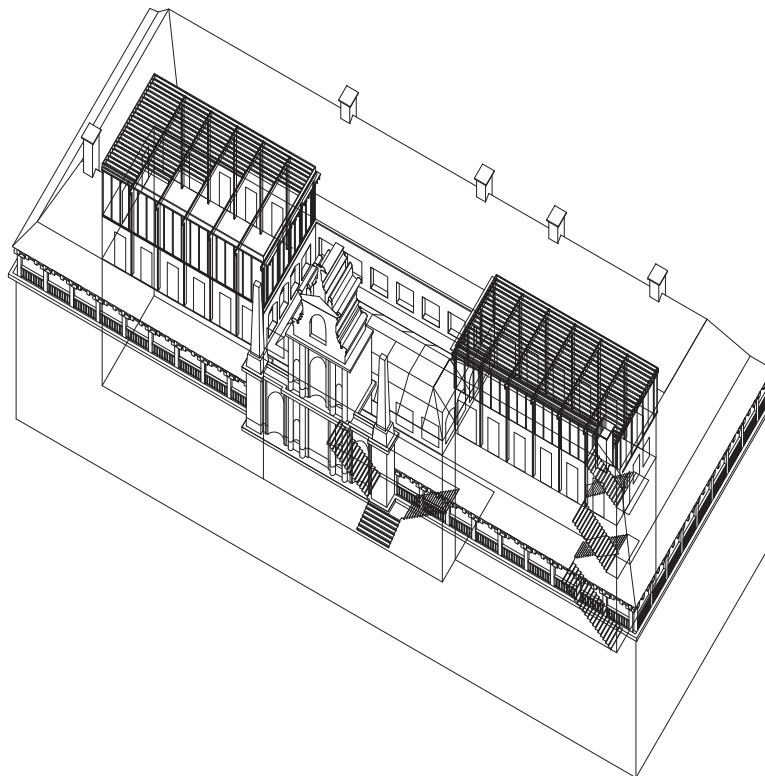

Oktober - November 2022

At Your Service Projecten van Alt, Archipelago, Bovenbouw - Ono, Havana - Lust, Pierre Hebbelinck, Hub - Origin, Robbrecht en Daem, Samyn & Partners, Studio SNCDA, Vermeulen - Thys + interview Lütjens Padmanabhan

	5	Edito	<i>Lisa De Visscher</i>
Opinie	7	Voor Brucity	<i>Luc Symoens</i>
	8	Tegen Brucity	<i>Géry Leloutre</i>
Uitgelicht	10	Architectuurboek Vlaanderen N°15	<i>Philippe Declerck</i>
	15	Across on tour	<i>Lara Molino</i>
Recente projecten	16	Robbrecht en Daem , Gallery Hufkens, Brussel	<i>Louis De Mey</i>
	22	Pierre Hebbelinck , Ontvangstpaviljoen, Gaasbeek	<i>François Gena</i>
	26	Alt , Shelter, Melsele	<i>Jolien Naeyaert</i>
	30	Jan Vermeulen – Tom Thys , Prinsenpark, Retie	<i>Bart Tritsmans</i>
At Your Service	36	Havana – Lust , Park and Ride, Ledeberg	<i>Arnaud De Sutter</i>
	44	Studio SNCDA , Brandweerkazerne, Dilbeek	<i>Léone Drapeaud</i>
	50	Archipelago , Projet U, Ukkel	<i>Pieter T'Jonck</i>
	56	Wedstrijd Europees Parlement, Brussel	<i>Kristiaan Borret en Lisa De Visscher</i>
	62	Hub – Origin , Renovatie stadhuis, Antwerpen	<i>Anne Malliet</i>
	68	Samyn & Partners , Brandweerkazerne, Charleroi	<i>Eloïse Perrillon</i>
	74	Bovenbouw – Ono , Tabloo, Dessel	<i>Bart Tritsmans</i>
	78	Wedstrijd Maison communale, Hannut	<i>Amélie Poirel</i>
Interview	84	Lütjens Padmanabhan	<i>Lisa De Visscher</i>
Product news	90	Viviane Eeman	
Student	96	Concrete Design Competition	<i>Eline Dehullu</i>
	100	Maarten Bouwen Prijs	<i>Eline Dehullu</i>
Portret	102	Ectv	<i>Eline Dehullu</i>
	103	Baumans-Deffet	<i>Lisa De Visscher</i>
Re-visited	105	Roger Bastin en Jacques Dupuis	<i>Maurizio Cohen</i>

Kristiaan Borret

has been the Bouwmeester Maître Architecte of the Brussels-Capital Region since 2015. From 2006 to 2014 he was the Bouwmeester of the City of Antwerp. Since 2017 he has been the Supervisor of Oostenburg for the City of Amsterdam. He has been a visiting professor of urban design at Ghent University since 2005.

Maurizio Cohen

is an architect with a degree from Politecnico in Milan. He teaches at the Faculty of Architecture La Cambre Horta of ULB and the Faculty of Architecture of ULiège. A practising architect, journalist, critic and exhibition curator, he writes on modern and contemporary architecture. He is a member of Docomo Belgium.

Louis De Mey

graduated as an architectural engineer from Ghent University. He currently works as an architect, publishes as a freelance critic in *De Witte Raaf*, *HART* and *Rekto:Verso*, and operates as an occasional scenographer for the Strombeek cultural centre.

Philippe De Clerck

is assistant professor at the Faculty of Architecture La Cambre Horta of ULB, where he teaches architectural design with a strong focus on commons-based architectural proposals in Belgian post-industrial territories. He is the coordinator and curator of the student works exhibitions and yearbook of the same Faculty.

Arnaud De Sutter

is an architectural engineer (Ghent University, 2020). During his studies he did several internships, including at Bovenbouw Architectuur. He joined Areal Architecten at the end of 2022. Besides his work as an architect, he publishes regularly in *A+* and *De Witte Raaf*.

Léone Drapeaud

graduated as an architect from the Faculty of Architecture La Cambre Horta of ULB. A member of the research collective Traumovelle, she studies the interactions between gender and space. She has worked in several offices in Brussels and China. She currently works in Paris.

François Gena

is an architect. He graduated from the Faculty of Architecture of the University of Liège in 2016. He combines his practice with writing and teaching within the same Faculty.

Anne Malliet

is an architect (University of Antwerp, 1981). Since 2001 she has been a member of the Team Flemish Government Architect, having previously worked as a consultant for listed heritage for the Flemish Government. During the mandate of Flemish Government Architect Peter Swinnen, she was responsible for the Pilot Projects Housing.

Jolien Naeyaert

is a Brussels-based architectural engineer and visual artist. She graduated from Ghent University in 2012 and subsequently studied autonomous design at the KASK School of Arts Ghent. Since 2015 she has been working at Robbrecht en Daem architecten and since 2020 she has been teaching at Sint-Lucas Brussel (KU Leuven Faculty of Architecture).

Eloïse Perrillon

is an architect. She graduated from ENSA Saint-Étienne and La Cambre Horta in 2018 with a master's thesis on the persistence of the myth of the individual house. She works at Karbon' architecture et urbanisme.

Amélie Poirel

is an architect. She graduated from the École polytechnique fédérale de Lausanne (EPFL) in 2021. She works at MDW Architecture in Brussels.

Bart Tritsmans

teaches at the University of Antwerp. In 2014 he obtained a PhD in history (University of Antwerp) and architectural engineering (Vrije Universiteit Brussel). His research focuses on the historical evolution of urban green spaces. He is a former head of exhibitions at the Flanders Architecture Institute.

Pieter T'Jonck

is an architect. He writes on architecture, the visual arts and the performing arts for several Belgian and foreign newspapers and magazines. He works for the radio station Klara and was editor-in-chief of *A+* in 2017.

A+ Architecture in Belgium Bimonthly bilingual magazine, ISSN 1375-5072, Volume 49 (2022) N14

Editorial team

Editor-in-chief
Lisa De Visscher

Deputy editor-in-chief
Eline Dehullu

Production and IT
Grégoire Maus

Translations
Eva Van Walle (Dutch)
Alain Kinsella (French)
Patrick Lennon (English)
Antoon Wouters (Product News)

Copy-writing
Charlotte Bonduel (Dutch)

Copy-editing and proofreading
controltaaldelete.be (Dutch)
Benoît Francès (French)
Patrick Lennon (English)

Graphic design
Kritis & Kritis

Typeface
Rhymes, Prestige Elite

Printing
Die Keure, Bruges

Cover image
Studio SNCDA, Brandweerkazerne, Dilbeek
© Philippe Braquener

Content page image
HUB - Origin, Renovation City Hall, Antwerp

Artistic committee

Gilles Debrun
Pauline Fockede
Nicolas Hemeleers
Kelly Hendriks
Véronique Patteeuw
Hera Van Sande
Guillaume Vanneste
Ward Verbakel

Editorial address
Ernest Allardstraat 21/3
1000 Brussels
redactie@a-plus.be
www.a-plus.be

A+ is a publication of CIAUD/ICASD Information Centre for Architecture, Urbanism and Design.

Publisher

Philémon Wachtelaer
Ernest Allardstraat 21/3
1000 Brussels

Copyright CIAUD/ICASD

Articles are the sole responsibility of the authors. All rights of reproduction, translation and adaptation (even partial) reserved for all countries.

Office management and subscriptions

Deborah Schwarzbaum
office@a-plus.be
abonnement@a-plus.be

Advertising and sponsoring

Rita Minissi
rita.minissi@mima.be
+32 497 500 292

Communication and press

Louise Van Laethem

Marketing

Vince Mortier

Exhibitions and lectures

Lara Molino

**Board of directors
CIAUD/ICASD**

Chair
Philémon Wachtelaer

Vice-chair
Anne Sophie Nottebaert

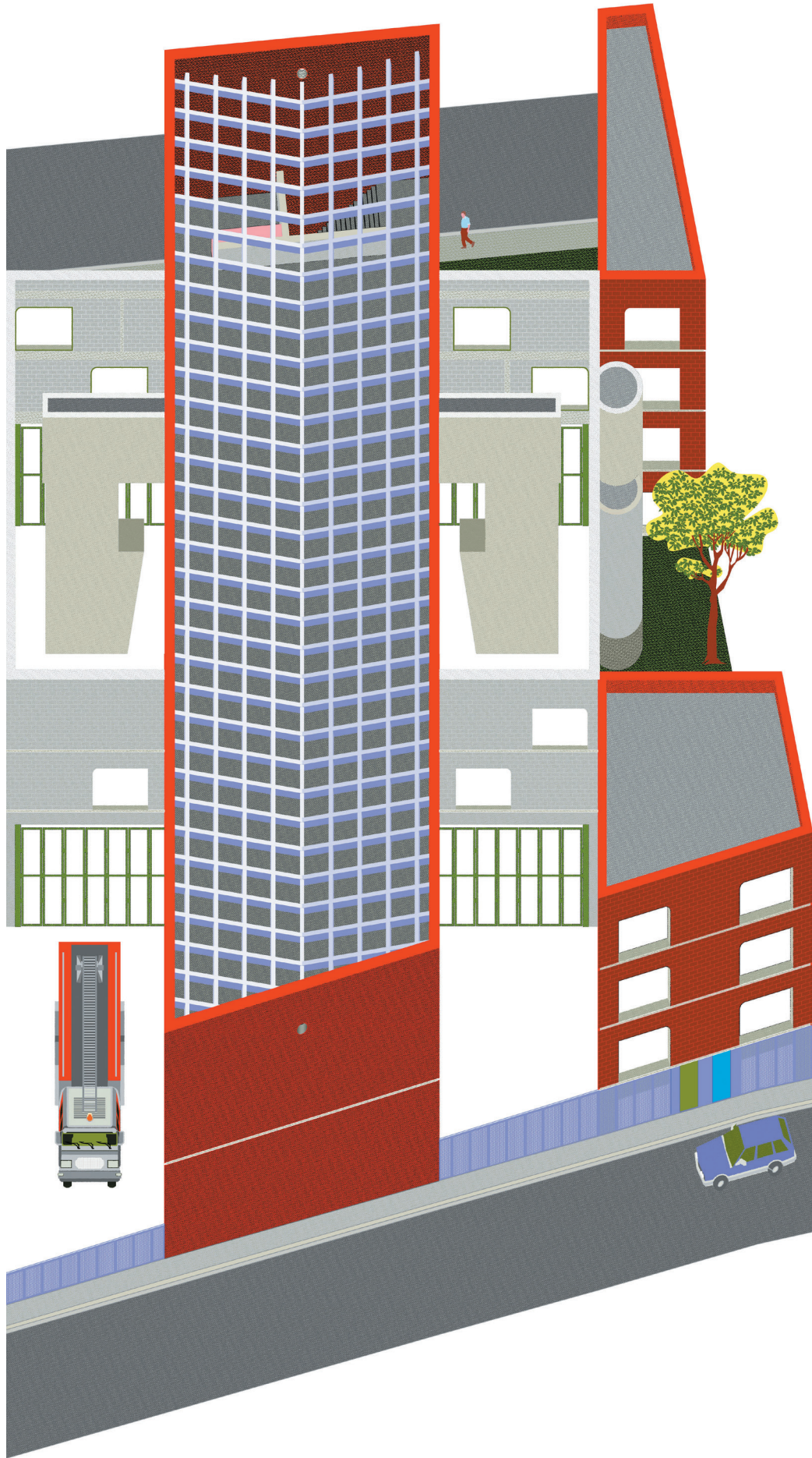
Secretary
Geert De Groote

Members
Olivier Bastin
Petra Decouttere
Paul Dujardin
Ruben Goots
Nicolas Hemeleers
Jo Huygh
Anne Ledroit
Stéphanie Lorfèvre
Isabelle Vanhoonacker

Advertisers

ALIPLAST	ROCKFON
D'IETEREN	SIMONSWERK
AUTOMOTIVE	STONE
D'IETEREN IMMO	STÛV
GEBERIT	SVK
GIRA	VAI
HEWI	VELUX
KERKSTOEL 2000	VILLEROY ET
RECTOR	BOCH
REYNAERS	VOLA

Grafisch en structureel raffinement

EN Studio SNCDA completed its first project in 2022. It includes a fire station fitted with administrative premises and three emergency housing units, overlooked by a vast multipurpose hall that serves the historic centre of Dilbeek.

In 2022 voltooit Studio SNCDA zijn eerste project: een brandweerkazerne in het historisch centrum van Dilbeek, voorzien van kantoren en drie noodwoningen, en daarbovenop een grote polyvalente zaal.

Léone Drapeaud – Foto's Philippe Braquenier

←

Het project omvat twee publieke programma's; een brandweerkazerne en een grote polyvalente zaal. Een massieve brug in gewapend beton die aan beide zijden tot

aan de straatkant loopt, met daarin de polyvalente zaal en bureaus van de brandweer, houdt de benedenverdieping vrij voor de brandweerwagens.

In 2013, het jaar waarin Sara Noel Costa de Araujo Studio SNCDA oprichtte, won ze met haar bureau meteen ook de wedstrijd voor dit project. Ze overtrof daarbij de voorstellen van enkele grote namen uit de Vlaamse architectuurwereld. Noel bouwde haar praktijk uit terwijl ze de brandweerkazerne in Dilbeek realiseerde, aan de rand van Brussel in het Vlaams Gewest. Niet zonder bravoure flirt ze met de structuur van bakstenen, refererend aan een politiek gestuurd Vlaams provincialisme... zonder evenwel één element in gebakken aarde te gebruiken.

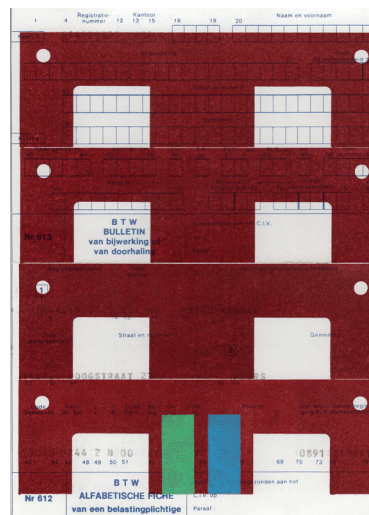
Architectonische expressie

Het project bestaat uit twee delen die het perceel tussen de Oudesmidsestraat en de Ninoofsesteenweg behelzen. Hierin worden voornamelijk twee publieke programma's ondergebracht: een brandweerkazerne en een grote polyvalente zaal. Dat het om twee programma's gaat, wordt zichtbaar gemaakt op de kruising van de twee autonome structuren. Een massieve brug in gewapend beton die aan weerszijden tot de straatkant loopt, met daarin de polyvalente zaal en de kantoren van de brandweer, houdt de benedenverdieping vrij voor de brandweerkazerne zelf. De draaicirkel van de wagens – een vereiste om in noodgevallen snel te kunnen vertrekken – en de scheidingswanden tussen de in- en uitgaande circulatiestromen bepalen de indeling van de begane grond.

De twee volumes naast de polyvalente zaal hebben elk een gemene muur en een schuin aflopende muur die door de hele kazerne heen loopt en waaraan de twee trapvolumes grenzen. Elk zichtbaar architectonisch element is een dragend element, en door de ontmoeting van deze structurele elementen met de betonnen brug vormen structuur en architectonische ruimtelijkheid een logisch geheel.

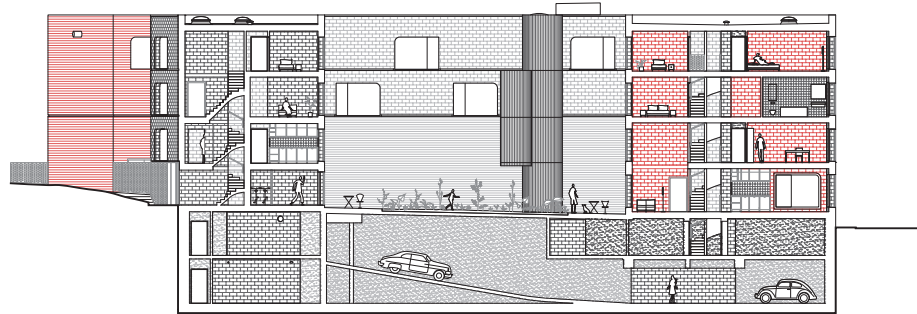
Baksteen of beton?

Op de restruimte van het perceel, grenzend aan de woningen in de straat, ontwierp SNCDA enkele noodwoningen. Aan de kant van de steenweg is de hiërarchie tussen publieke en private functies niet leesbaar aan de hand van het volume, maar wordt ze gesuggereerd door het gebruik van een ander materiaal. Het verticale volume dat grenst aan de roodbakstenen woning van de buren is opgetrokken uit in de massa getinte rode betonblokken. De scherpe hoeken en de kopsen kanten van de betonstenen verraden de ware aard ervan. In de gevel worden de vloerplaten van de verdiepingen geaccentueerd door een doorlopende betonnen naad, die de monoliet opdeelt en het hangende volume van de polyvalente zaal aangeeft. →

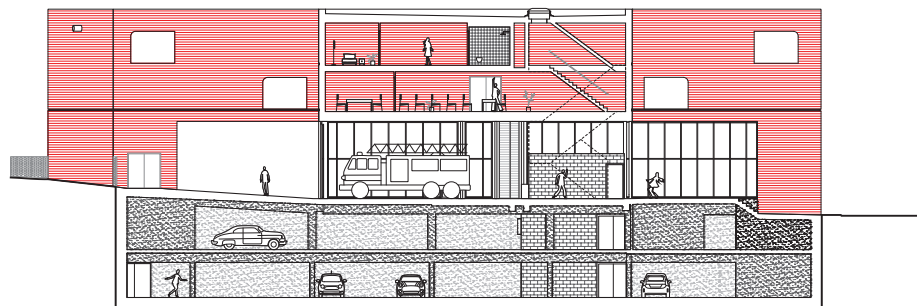

← Studio SNCDA werkte samen met Nederlands grafisch ontwerper en typograaf Karel Martens voor een artistieke toevoeging in het architecturaal ontwerp. De samenwerking resulteerde in een geraffineerd lijnenspel van voegen en afgeronde hoeken, een absolute meerwaarde voor het massieve dienstgebouw.

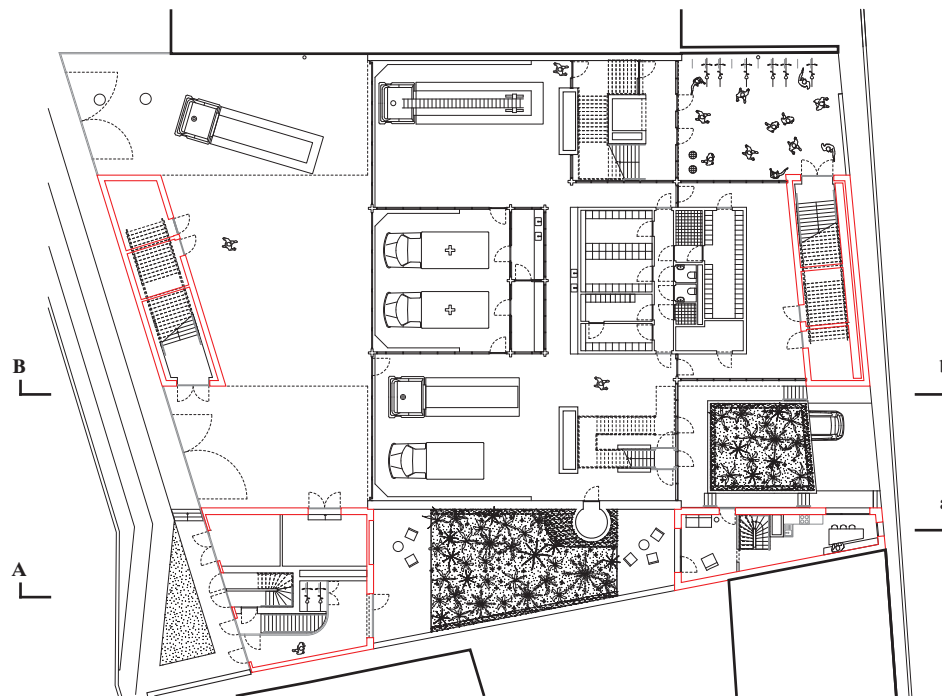

Section Aa

Section Bb

Floor 0

Architect
Studio SNCDA
Website
sncda.eu
Project name
Fire station
Location
Dilbeek

Programme
Fire station,
multipurpose hall,
emergency housing
Procedure
Open Call
(Team Flemish Government
Architect)

Client
Municipality of Dilbeek
Execution architect
Bureau Bouwtechniek
Structural engineering
Bollinger + Grohmann
Building physics
Studiebureau Boydens
Sustainability
Studiebureau Boydens

Lead contractor
BPC
Completion
2022
Total floor area
5,656 m²
Budget
€ 7,569,393 (excl. VAT and fees)

Grafisch kantje

Het patroon van de voegen in de gevel is, in tegenstelling tot wat je zou kunnen verwachten, niet gebaseerd op de standaardafmetingen van de toegepaste betonstenen, maar op een tekenmodule die kunstenaar en grafisch ontwerper Karel Martens gebruikt in zijn prints. Studio SNCDA werkte samen met de kunstenaar om een artistiek element toe te voegen aan het architecturale ontwerp.

Het resultaat is een zeer fijne uitlijning van de voegen, waardoor de oorspronkelijke lijn van het project kan worden afgelezen, zowel binnen als buiten. Dit versterkt de massieve lezing van het gebouw en laat alleen de structurele elementen zichtbaar. De plaatsing van de technieken in het gebouw is ook op deze module gebaseerd. De tekening vormde dus een extra uitdaging in het ontwerp, en de module en de ritmering van de 'bakstenen' waren sturend voor het project.

Martens drukte verder zijn stempel op het gebouw door de beeldbepalende raamuitsnijdingen: rechthoekige ramen met een afgeronde bovenhoek. Hij stond ook in voor de kleurkeuze: zacht rood voor de structurele elementen en cyaanblauw voor de deuren en het deurbeslag.

Een drieluik dat naar eenheid streeft

De structurele logica van het gebouw gaf mee richting aan de indeling ervan. De structuur verduidelijkt ook de brug die dwars door de drie programma's heen loopt – en ze met elkaar verbindt; publieke en private ruimtes, van verschillende schaal. Bij de aanvang van dit structurele, gestructureerde en structurerende project drong Studio SNCDA erop aan dat een juiste indeling bijzonder belangrijk is voor het project. Dankzij de logische indeling slaagt het project erin om, ondanks de complexiteit, toch eenvoud en helderheid in plan en opbouw te bewaren. Dat uit zich bijvoorbeeld in de plaatsing van de vier trapkokers, die elk tegemoetkomen aan verschillende behoeften en gebruiksdoeleinden, maar uiteindelijk wel samenkomen in de polyvalente zaal.

Het project dat er vandaag eindelijk staat, heeft en cours de route ook bewezen hoezeer het bestand is tegen extra beperkingen en uitdagingen op het vlak van programma, budget en regelgeving, zonder in te boeten aan coherentie.

Abonneer je op A+!

A+ Classic

€ 99 (incl. btw)

**A+ Student/
Intern**

€ 59 (incl. btw)

A+ More

€ 250 (incl. btw)

A+ Corporate vanaf € 250 (incl. btw)

**5 nummers
&
1 speciale
uitgave
per jaar**

**1 standaard abonnement +
duotickets voor lezingen,
tentoonstellingen,
vip-events en vernissages + toegang
tot ons tijdschriftenarchief**

**Packagedeal met meerdere
abonnementen
meer info op a-plus.be**

299

Quality Matters

Verschijningsdatum: 12.12.2022

Architectuur uit België krijgt veel aandacht en aanzien in het buitenland. Dat is deels te danken aan het doorgedreven architectuurbeleid van oa. de Vlaamse en Brusselse Bouwmeester en de FWB Cellule Architecture. *A+* onderzoekt aan de hand van een aantal voorbeeldig gerealiseerde projecten hoe dit beleid de motor is van architectuurkwaliteit en welke veranderingen nodig zijn om deze te behouden en te laten groeien. *A+* organiseert op 14 december 2022 een debat met de verschillende spelers over de rol en de impact van het beleid in een bottom-up architectuurveld.

© Filip Dujardin

↑
noA architecten, Coda,
Wuustwezel

A+300 Start-up Architecture
27.02.2023

België is een laboratorium voor aanstormend talent. *A+* laat de nieuwe generatie architecten aan het woord en toont het werk en de samenwerkingen die hen in staat stelden een bureau op te richten en de toekomst vorm te geven.

A+301 Affordable Housing
17.04.2023

Wonen is een basisrecht, maar wordt steeds duurder. In Brussel, maar ook in Vlaanderen en Wallonië stijgt de druk op de woningmarkt, die de lagere middenklasse en gezinnen de stad uit jaagt. *A+* onderzoekt welke impact dit heeft op de architectuur en de stedenbouw van het wonen.

A+302 Tackling Water at the Source
19.06.2023

Verschillende periodes van extreme droogte, gevolgd door grote wateroverlast, laten ons inzien dat waterbeheer complex is. Architectuur en ruimtelijke planning kunnen oplossingen bieden voor het watervraagstuk. *A+* kijkt naar enkele concrete projecten.

Beste architect, laat ons weten wat u bouwt!

De redactie van *A+* krijgt graag een overzicht van de recentste, kwalitatieve projecten die in België gerealiseerd worden.

Hebt u de afgelopen twee jaar een project afgerond? Laat het ons weten!

Surf naar a-plus.be/nl/dien-een-project-in.